

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.7.2.19>**ISTOTA I CECHY ZABEZPIECZENIA PRAW POLICJANTÓW W ZAKRESIE BHP****Illia Klochko***aspirant Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych (Charków, Ukraina)**ORCID ID: 0000-0003-0101-0709**e-mail: Illia_Klochko@gmail.com*

Adnotacja. W artykule na podstawie analizy poglądów naukowych naukowców i norm obowiązującego prawa uzasadniono, że istotą zapewnienia praw policjantów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy jest realizacja zestawu różnych czynności podczas wykonywania przez pracowników policji ich aktywności służbowej i zawodowej, a które mają na celu zachowanie życia, zdrowia i ich przydatności zawodowej. Podkreślono kluczowe czynniki, które wynikają ze specyfiki zapewnienia praw policjantów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. Stwierdzono, że cechy egzekwowania praw policjantów w zakresie bezpieczeństwa pracy są uwarunkowane przez: po pierwsze, zakres ich aktywności zawodowej, który charakteryzuje się zwiększonym niebezpieczeństwem; po drugie, środki ze względu na zwiększone niebezpieczeństwo muszą uwzględniać różne czynniki ryzyka aktywności służbowej policjantów; po trzecie, środki ochrony pracy policjantów mogą być zarówno ogólne, które są regulowane przez normy prawa pracy i obejmują wszystkie kategorie pracowników, jak i specjalne, utworzone przez normy uwzględniające szczególne warunki pracy poszczególnych kategorii policjantów.

Słowa kluczowe: zabezpieczenie, prawa służbowo-pracownicze, policjanci, bezpieczeństwo i higiena pracy, Narodowa Policja.

THE ESSENCE AND FEATURES OF ENSURING THE RIGHTS OF POLICE OFFICERS IN THE FIELD OF LABOR PROTECTION**Illia Klochko***Postgraduate Student of Kharkiv National University**of Internal Affairs (Kharkiv, Ukraine)**ORCID ID: 0000-0003-0101-0709**e-mail: Illia_Klochko@gmail.com*

Abstract. The article, based on the analysis of scientific views of scientists and current legislation, argued that the essence of ensuring the rights of police officers in the field of labor protection is to implement a set of various measures for police officers in their work, and aimed at saving lives, health and their professional suitability. The key factors that determine the peculiarities of ensuring the rights of police officers in the field of labor protection are highlighted. It is concluded that the peculiarities of ensuring the rights of police officers in the field of labor protection are due to: first, the sphere of their professional activity, which is characterized by increased danger; secondly, high-risk measures that should take into account various risk factors for police work; thirdly, measures to protect the work of police officers can be both general, regulated by labor law and covering all categories of workers, and special, which are built on rules that take into account the special working conditions of certain categories of police officers.

Key words: provision, service and labor rights, police, labor protection, National Police.

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ**Ілля Клочко***аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ (Харків, Україна)**ORCID ID: 0000-0003-0101-0709**e-mail: Illia_Klochko@gmail.com*

Анотація. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів учених та норм чинного законодавства, ми обґрунтували, що сутність забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці полягає у вжитті комплексу різноманітних заходів під час виконання працівниками поліції своєї службово-трудої діяльності, які спрямовані на збереження життя, здоров'я та їх професійної придатності. Виокремлено ключові чинники, якими зумовлені особливості забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці. Зроблено висновок, що особливості забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці зумовлені, по-перше, сферою їх професійної діяльності, яка характеризується підвищеною небезпекою; по-друге, обумовленими підвищеною небезпекою заходами, що мають враховувати різні фактори безпеки службової діяльності поліцейських; по-третє, тим, що заходи охорони праці поліцейських можуть бути як загальними, що регламентуються нормами трудового права і охоплюють

усі категорії працюючих, так і спеціальними, які побудовані нормами, які враховують особливі умови праці окремих категорій поліцейських.

Ключові слова: забезпечення, службово-трудова праця, поліцейські, охорона праці, Національна поліція.

Постановка проблеми. Професія поліцейського є однією з найнебезпечніших. Як справедливо підкреслює В.Г. Грибан, діяльність працівників Національної поліції, зокрема у сфері охорони громадського порядку, здебільшого не є прогнозованою та передбачуваною і залежить від екстремальних умов, які можуть виникнути як на окремих об'єктах, у населених пунктах, так і під час припинення конкретних правопорушень. Особливо це є характерним для теперішнього довготривалого небезпечного періоду, пов'язаного із соціально-політичною надзвичайною ситуацією 2013–2014 років, антитерористичними діями на Донбасі, значним обсягом корупції, які негативно вплинули на ефективність роботи державних інституцій України, привели до загострення економічної кризи, зростання злочинності у її найбільш агресивних формах. Про це свідчить напад на поліцейських озброєних злочинців у Дніпрі, Київській області та в інших населених пунктах України (Грибан, 2017).

Стан дослідження. Окремі проблемні питання, пов'язані з охороною праці поліцейських, у своїх наукових дослідженнях розглядали В.В. Серета, З.Р. Кісіль, Р.-В.В. Кісіль, М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко, В.І. Щербина, М.О. Кабаченко, О.М. Бандурка. Втім, незважаючи на чималу кількість наукових здобутків, питання сутності та особливостей забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці сьогодні залишились поза увагою вчених.

Метою статті є з'ясування сутності та особливостей забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці.

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження, перш за все маємо відзначити, що важливим елементом забезпечення професійної безпеки поліцейських є наявність вимоги обов'язкового добору на таку роботу. Згідно з Переліком робіт, де є потреба у професійному доборі, до таких робіт належать роботи, виконання яких передбачає носіння вогнепальної зброї. Під час професійного добору на роботу, до яких, відповідно, належить діяльність поліцейських, здійснюється перевірка таких психофізіологічних показників, як сенсомоторні реакції; реакція на об'єкт, який рухається; увага та швидкість переключення уваги; емоційна стійкість та почуття тривоги; агресивність та втома (Про затвердження Переліку робіт, де є потреба у професійному доборі, 1994). Проведення професійного добору на посаду поліцейського можна вважати первинним елементом багатовекторного механізму охорони його праці.

Для прийняття на службу в поліції законодавчо встановлюється низка вимог щодо рівня фізичної підготовки та стану здоров'я кандидатів на службу в поліції. В основі добору на посаду поліцейського лежить перевірка його відповідності встановленим вимогам на конкурсній основі. Для окремих категорій поліцейських визначено особливий порядок добору, який передбачає встановлення відповідності їх особистого психофізіологічного стану до придатності виконання певних службових завдань, які висуваються до окремих різновидів посад поліцейських. Зокрема, для досягнення таких цілей затверджено Порядок психофізіологічного обстеження кандидатів на службу в поліції. Порядок визначає вимоги до кандидатів на службу в поліції щодо їх придатності за індивідуальними психофізіологічними особливостями та організаційні засади проведення професійного психофізіологічного відбору (психофізіологічного обстеження). Визначення придатності до служби за індивідуальними психофізіологічними особливостями проводиться щодо осіб, які вступають на службу на посади поліцейських підрозділів спеціальної поліції та підрозділів поліції особливого призначення; осіб, які вступають на службу на посади поліцейських підрозділів кримінальної поліції; осіб, які вступають на службу на посади поліцейських, а саме водіїв службового автотранспорту; осіб, які вступають на службу на посади поліцейських підрозділів патрульної поліції та підрозділів поліції охорони, які несуть службу на відкритому повітрі. Професійний психофізіологічний відбір (психофізіологічне обстеження) кандидатів на службу в Національну поліцію України здійснюється лікарями-психофізіологами (лікарями з функціональної діагностики) закладів охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України (Порядок психофізіологічного обстеження кандидатів на службу в поліції, 2015).

В основу добору на посаду поліцейського покладено перевірку щодо відповідності встановленим вимогам, дотримання яких покликано забезпечити безпеку для життя та здоров'я поліцейського під час виконання ним своїх професійних обов'язків.

Права працівників на охорону праці під час роботи, відповідно до Закону України «Про охорону праці», включають відповідність вимогам законодавства умов праці на робочому місці, санітарно-побутових умов, безпеки технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, стану засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником. За загальною нормою розглядуваного Закону, працівник має право відмовитися від дорученої роботи, якщо створилася виробнича ситуація, небезпечна для його життя чи здоров'я або для людей, які його оточують, або для виробничого середовища чи довкілля [3]. Водночас реалізація змісту цієї норми в професійній діяльності поліцейського не є достатньо можливою, оскільки така професійна діяльність здійснюється часто саме за умов небезпеки як самого поліцейського, так і осіб, що його оточують. Для зменшення ризиків життя та здоров'я поліцейського під час виконання ним своїх службових обов'язків необхідним є забезпечення його інформуванням, навчанням, а також формуванням вмінь та навичок дії за умов небезпеки.

Важливим елементом механізму охорони праці поліцейських є впровадження у процес професійної підготовки поліцейських знань, які формують свідоме ставлення до заходів з охорони праці. Говорячи про

доцільність підготовки поліцейських у відомчих закладах МВС України, А.В. Гаркуша зазначає, що лише спеціалізовані заклади можуть підготувати реально висококваліфікованих працівників, адже саме відомча освіта виховує у курсанта стійкість до усіх життєвих перешкод, готує його до вирішення службових завдань (Гаркуша, 2020). Як справедливо зазначають В.Г. Грибан та О.В. Негодченко, покращенню стану охорони праці в органах внутрішніх справ сприяє впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів дисципліни «Охорона праці в органах внутрішніх справ», яка формує у майбутніх фахівців необхідний рівень знань та вмінь із правових і організаційних питань охорони та гігієни праці, виробничої санітарії, техніки безпеки, забезпечення особистої безпеки працівників у ході виконання ними службових обов'язків; активної позиції щодо практичної реалізації конституційного принципу пріоритетності життя та здоров'я людини (Грибан, Негодченко, 2016: 10). Навчання з питань охорони праці не має обмежуватися виключно обсягом первинної підготовки працівників поліції.

Задля стимулювання працівників, у тому числі поліцейських, до оволодіння знаннями з охорони праці законодавство передбачає проведення перевірки знань у цій сфері. Так, Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці встановлює порядок навчання та перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб та інших працівників у процесі трудової діяльності, а також учнів, курсантів, слухачів та студентів навчальних закладів під час трудового і професійного навчання. Типове положення спрямоване на реалізацію в Україні системи безперервного навчання з питань охорони праці посадових осіб та інших працівників, надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків і правил поведінки у разі виникнення аварій. Працівники під час прийняття на роботу і в процесі роботи, а також учні, курсанти, слухачі та студенти під час трудового і професійного навчання проходять на підприємстві за рахунок роботодавця інструктажі, навчання та перевірку знань з питань охорони праці, надання домедичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також правил поведінки у разі виникнення аварій. На підприємствах на основі Типового положення з урахуванням специфіки виробництва та вимог нормативно-правових актів з охорони праці розробляються і затверджуються відповідні положення підприємств про навчання з питань охорони праці, а також формуються плани-графіки проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці, які мають бути оприлюднені роботодавцем (Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою, 2005).

Необхідним елементом забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці є розроблення та ознайомлення поліцейських з Інструкціями з охорони праці. Відповідно до Положення про розробку інструкцій з охорони праці, Інструкція є актом з охорони праці підприємства, установи, організації незалежно від форм власності та видів їх діяльності, що містить обов'язкові для дотримання працівниками вимоги з охорони праці під час виконання ними робіт певного виду або за певною професією на всіх робочих місцях, у виробничих приміщеннях, на території підприємства, будівельних майданчиках або в інших місцях, де за дорученням роботодавця чи уповноваженого ним органу виконуються ці роботи, трудові чи службові обов'язки. Інструкції повинні містити тільки ті вимоги щодо охорони праці, дотримання яких самими працівниками є обов'язковим. Порушення працівником цих вимог розглядається роботодавцем як порушення нормативно-правових актів з охорони праці та актів з охорони праці, що діють у межах підприємства. Положення про розробку інструкцій з охорони праці містить вимоги до змісту таких інструкцій, які мають включати розділи «Загальні положення»; «Вимоги безпеки перед початком роботи»; «Вимоги безпеки під час роботи»; «Вимоги безпеки після закінчення роботи»; «Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях» (Про затвердження Положення про розробку інструкцій з охорони праці, 1998).

Небезпека професійної діяльності поліцейських як її характерна риса викликає необхідність специфічних засобів охорони праці цієї категорії працівників. Йдеться, вочевидь, про специфічні засоби забезпечення власної безпеки поліцейського, яка розглядається в літературі як стан захищеності життя, здоров'я, майна безпосередньо поліцейських та їх близьких родичів і членів сім'ї від загроз фізичного, психологічного та майнового характеру, що існують у реальному часі чи можуть виникнути у майбутньому у зв'язку з виконанням такими поліцейськими службових обов'язків, а також від протиправного перешкоджання або втручання у їх службову діяльність з боку керівного складу поліції, МВС України, прокуратури, окремих представників органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських, політичних та релігійних об'єднань, або необґрунтованої дискредитації (Вербицький, 2019).

До прав працівників у сфері охорони праці, згідно із Законом України «Про охорону праці», належать право працівників на пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці, право на відшкодування шкоди у разі ушкодження здоров'я працівників або у разі їх смерті (Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, 1999). Відшкодування шкоди, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або у разі смерті працівника, здійснюється Фондом соціального страхування України відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», який визначає правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування, гарантії працюючих громадян щодо їх соціального захисту у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, вагітністю та пологами, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, охорони життя та здоров'я (Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, 1999).

Забезпечення прав поліцейських в сфері охорони праці відбувається і шляхом реалізації правових гарантій матеріально-соціальної допомоги в разі нещасних випадків. Названі заходи регулюються низкою

спеціальних відомчих нормативно-правових актів. Зокрема, Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з поліцейськими, визначає процедуру проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з поліцейськими центрального органу управління поліції, територіальних (міжрегіональних) органів (підрозділів) поліції, установ та організацій, що належать до сфери управління Національної поліції України. Розслідування здійснюється комісією з розслідування нещасного випадку, основною метою якої є кваліфікація нещасного випадку відповідно до обставин (у період проходження служби під час виконання службових обов'язків або не пов'язаний із виконанням службових обов'язків) (Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з поліцейськими, 2020). Виявлення названих обставин має значення для складання звітності, а також призначення матеріальної допомоги внаслідок нещасного випадку.

До заходів із забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці доцільно віднести медичне забезпечення. Відповідно до норм Закону України «Про Національну поліцію», поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України. За відсутності за місцем проходження служби, місцем проживання або тимчасового перебування поліцейських закладу охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України чи відповідних відділень або спеціального медичного обладнання, необхідного для надання медичної допомоги, а також у невідкладних випадках медична допомога надається державними або комунальними закладами охорони здоров'я. За відсутності спеціального медичного обладнання, медичних фахівців або спеціалізованих відділень у закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України, а також в інших державних та комунальних закладах охорони здоров'я, медичних показань, визначених закладом охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України, бюджетних асигнувань поліцейський може бути направлений за висновком відповідного закладу охорони здоров'я на обстеження або лікування до приватного закладу охорони здоров'я або іноземного медичного закладу (Про Національну поліцію, 2015).

Висновки. Таким чином, сутність забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці включає економічну, соціальну, а також правову складові частини. Економічна складова частина проявляється у зменшенні витрат на відновлення здоров'я, компенсації під час втрати життя поліцейського за належного вжиття заходів з охорони праці. Соціальна складова частина проявляється у зростанні впевненості поліцейського у захисті власного життя та здоров'я як умова належного виконання ним своїх професійних обов'язків. Правова складова частина полягає у реалізації конституційних положень щодо права на життя та безпечного для життя та здоров'я середовища застосування праці, а також у включенні прав поліцейських у сфері охорони праці до елементів його правового статусу.

Сутність забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці полягає у вжитті комплексу різноманітних заходів під час виконання поліцейськими своєї службово-трудова діяльності, спрямованих на збереження життя, здоров'я та їх професійної придатності. Забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці здійснюється комплексом правових, організаційних, соціально-економічних, санітарно-гігієнічних, лікувально-профілактичних, а також спеціальних заходів та засобів, визначених нормами трудового права та спеціальними нормами, які регламентують відносини у сфері охорони праці поліцейських. Забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці відбувається на основі вжиття таких заходів: від добору на службу в поліцію, протягом усього строку проходження службово-трудова діяльності в органах Національної поліції, а також у певних, визначених законодавством випадках після її завершення.

В основі забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці лежить обов'язок держави, по-перше, забезпечити життя і здоров'я, недоторканність і безпеку поліцейського як людини, тобто як об'єкта, визнаного на рівні Основного Закону держави найвищою соціальною цінністю; по-друге, публічно визнати важливість та соціальну значущість служби поліцейського для забезпечення інтересів суспільства та держави. Особливості забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці проявляються під час добору на посаду поліцейського, нормативно-правового регулювання специфічних вимог охорони праці поліцейських, проходження навчання з питань охорони праці як під час підготовки до проходження професійної службової діяльності, так і під час службової кар'єри, матеріально-грошового забезпечення поліцейських з урахуванням підвищеної небезпеки їх професійної діяльності, надання належного медичного забезпечення тощо.

Особливості забезпечення прав поліцейських у сфері охорони праці зумовлені, по-перше, сферою їх професійної діяльності, яка характеризується підвищеною небезпекою; по-друге, обумовленими підвищеною небезпекою заходами, що мають враховувати різні фактори небезпеки службової діяльності поліцейських; по-третє, тим, що заходи охорони праці поліцейських можуть бути як загальними, що регламентуються нормами трудового права і охоплюють всі категорії працюючих, так і спеціальними, які побудовані нормами, які враховують особливі умови праці окремих категорій поліцейських.

Список використаних джерел:

1. Вербицький О.Д. Поняття власної безпеки в органах поліції. *Правова позиція*. 2019. № 2 (23). С. 111–116.
2. Гаркуша А.В. Відомча освіта: чому правоохоронці мають бути юристами? 2020. URL: <https://dduvs.in.ua/2020/01/10/vidomcha-osvita-chomu-pravoohorontsi-mayut-buty-yurystamy>.
3. Грибан В.Г., Негодченко О.В. Охорона праці в органах внутрішніх справ : підручник. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ ; Ліра ЛТД, 2016. 248 с.
4. Грибан В.Г. Охорона праці та соціальний захист поліцейських України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 25–31.

5. Порядок психофізіологічного обстеження кандидатів на службу в поліції : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17 грудня 2015 року № 1583.
6. Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з поліцейськими : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 5 жовтня 2020 року № 705.
7. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV.
8. Про затвердження Переліку робіт, де є потреба у професійному доборі : Наказ Міністерства охорони здоров'я України та Держнаглядохоронпраці від 23 вересня 1994 року № 263/121.
9. Про затвердження Положення про розробку інструкцій з охорони праці : Наказ Держнаглядохоронпраці від 29 січня 1998 року № 9 (у редакції Наказу Міністерства соціальної політики України від 30 березня 2017 року № 526).
10. Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою : Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26 січня 2005 року № 15.
11. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII.

References:

1. Verbytskyi, O.D. (2019). Poniattia vlasnoi bezpeky v orhanakh politsii [The concept of personal security in the police]. *Pravova pozysitia*, № 2 (23), pp. 111–116 [in Ukrainian].
2. Harkusha, A.V. (2020). Vidomcha osvita: chomu pravookhorontsi maiut buty yurystamy? [Departmental education: why should law enforcement officers be lawyers?]. URL: <https://dduvs.in.ua/2020/01/10/vidomcha-osvita-chomu-pravookhorontsi-mayut-buty-yurystamy> [in Ukrainian].
3. Hryban, V.H., Nehodchenko, O.V. (2016). Okhorona pratsi v orhanakh vnutrishnikh sprav [Labor protection in law enforcement agencies]: pidruch. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav; Lira LTD. 248 p. [in Ukrainian].
4. Hryban, V.H. (2017). Okhorona pratsi ta sotsialnyi zakhyst politseiskykh Ukrainy [Labor protection and social protection of Ukrainian police]. *Naukovi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 1, pp. 25–31 [in Ukrainian].
5. Poriadok psykhoфизиологичного обстеження кандыдатыв на sluzhbu v politsii [Procedure for psychophysiological examination of candidates for police service]: Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 17.12.2015 № 1583 [in Ukrainian].
6. Poriadok rozsliduvannya ta vedennia obliku neshchasnykh vypadkiv, shcho stalysia z politseiskymy [Procedure for investigating and keeping records of accidents involving police officers]: Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 5 zhovtnia 2020 roku № 705 [in Ukrainian].
7. Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannya [On compulsory state social insurance]: Zakon Ukrainy vid 23 veresnia 1999 roku № 1105-XIV [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia Pereliku robit, de ye potreba u profesiinomu dobori [On approval of the List of works where there is a need for professional selection]: Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy ta Derzhnahliadokhoronpratsi vid 23.09.1994 roku № 263/121 [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro rozrobku instruktсии z okhorony pratsi [On approval of the Regulations on the development of instructions on labor protection]: Nakaz Derzhnahliadokhoronpratsi vid 29.01.1998 roku № 9 (u redaktsii Nakazu Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy vid 30.03.2017 roku № 526) [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro poriadok provedennia navchannia i perevirky znan z pytan okhorony pratsi ta Pereliku robit z pidvyshchenoiu nebezpekoiu [On approval of the Standard Regulations on the procedure for training and testing of knowledge on occupational safety and the List of high-risk work]: Nakaz Derzhavnoho komitetu Ukrainy z nahliadu za okhoronoiu pratsi vid 26.01.2005 roku № 15 [in Ukrainian].
11. Pro Natsionalnu politsiiu [About the National Field]: Zakon Ukrainy vid 2 lypnia 2015 roku № 580-VIII [in Ukrainian].